

МІКРОБНИЙ ПРЕПАРАТ КОМПЛЕКСНОЇ ДІЇ ПОЛІМІКСОБАКТЕРИН ЯК ЧИННИК ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ

ТОКМАКОВА Л. М., провідний науковий співробітник лабораторії екології ґрунтових мікроорганізмів Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України

Живлення рослин є одним із шляхів формування розміру майбутнього врожаю, який починається ще на стадії передпосівної підготовки насіння. Агрономам давно відомо, що фосфор є одним із проблемних елементів у побудові збалансованої системи живлення рослин. У сучасному сільськогосподарському виробництві багатьох країн світу ефективним засобом покращення фосфатного живлення є застосування мікробних препаратів на основі бактерій, що здатні до ферментативного або метаболічного перетворення

важкорозчинних ґрунтових фосфатів у розчинні форми, що легко засвоюються рослинами.

Вперше в Україні (ІСМАВ) створено мікробний препарат Поліміксобактерин – стимулятор росту рослин, який містить живі клітини фосфатмобілізуювальної бактерії *Paenibacillus polymyxa* KB. Бактерія формує термостійку овальну ендоспору, слизисту оболонку, яка виконує важливу захисну функцію під час стресових умов на поверхні насіння (при бактеризації) та волосках кореневої системи інокульованих рослин.

Однією з найважливіших функцій *P. polymyxa* KB є їх здатність продукувати органічні кислоти, екзополісахариди, які в процесі деструкції мінеральних фосфатів спроможні підкислювати природне середовище, що сприяє розчиненню важкорозчинних мінеральних фосфатів ґрунту і добрив і впливає на активізацію процесу засвоєння фосфору рослинами. Бактерія *P. polymyxa* KB синтезує фосфатазу – фермент, який відповідає за мінералізацію органічного фосфору та відіграє важливу роль у забезпеченні рослин елементами мінерального живлення.

Увагу дослідників і практиків сільськогосподарського виробництва також привертає здатність *P. polymyxa* синтезувати значну кількість фізіологічно-активних речовин, які можуть відігравати важливу роль у процесах органогенезу рослин, формуванні кореневої системи та продуктивності сільськогосподарських культур.

Способи застосування Поліміксобактерину:

1. Бактеризація насіння кукурудзи (при нормі витрати 3,0 л на одну тону, Пат. 53224 U). Споротвірна бактерія роду *P. polymyxa* проявляє резистентність до дії сучасних пестицидів. Допускається проводити бактеризацію насіння сумісно з одночасним обробітком захисно-стимулюючими речовинами.

Суттєвою особливістю фосфорного живлення інокульованих рослин є можливість залучення елемента з нижніх горизонтів ґрунтового профілю, куди поступово з роками переміщуються сполуки фосфору. Розвинена коренева си-

стема ініційованих бактеризацією рослин здатна проникати на значні глибини, залучаючи до рослинного метаболізму фосфати, які не можуть бути використані рослинами.

2. Обприскування рослин кукурудзи під час вегетації робочою сумішшю, яка містить культуральну рідину бактерій *P. polymyxa*, що синтезують біологічні активні речовини – стимулятори росту рослин (при нормі витрати 0,5-1,0 л/га, Пат. 138579 U).

Нами рекомендовано для впровадження у виробництво прийому оптимізації біологічних процесів в агроценозах кукурудзи, що включають бактеризацію насіння та обприскування рослин під час вегетації Поліміксобактерином.

Головним джерелом фосфорного живлення рослин є найбільш рухомі фосфати ґрунтового розчину, де коренева система поглинає поживні речовини. Ступінь рухомості фосфатів у ґрунті прямо залежить від вмісту загального фосфору і його рухомих форм. Підвищення ступеня рухомості

фосфатів у кореневій зоні рослин виражається в зниженні вмісту рухомих форм фосфатів у ризосферному ґрунті внаслідок посиленого поглинання їх рослинами. На чорноземі вилуженому в умовах польових дослідів на базі дослідного поля Інституту досліджено, що рекомендовані нами прийоми позитивно впливають на ступінь рухомості фосфатів у кореневій зоні рослин і в процесі їх росту та розвитку (рис. 1).

Так, вміст фосфору у кореневій зоні рослин кукурудзи у фазу виходу в трубку знижувався від 0,43 (у контролі) до 0,30 мг P₂O₅/дм³ ґрунтового розчину; фазу цвітіння – від 0,45 до 0,28 мг P₂O₅/дм³ ґрунтового розчину; фазу молочно-воскової стиглості – від 0,34 до 0,19 мг P₂O₅/дм³ ґрунтового розчину. Це свідчить про активне поглинання фосфору з ґрунту кореневою системою інокульованих рослин кукурудзи протягом усього вегетаційного періоду, що виражається в зниженні вмісту рухомих форм фосфатів у ризосферному ґрунті внаслідок посиленого поглинання їх рослинами.

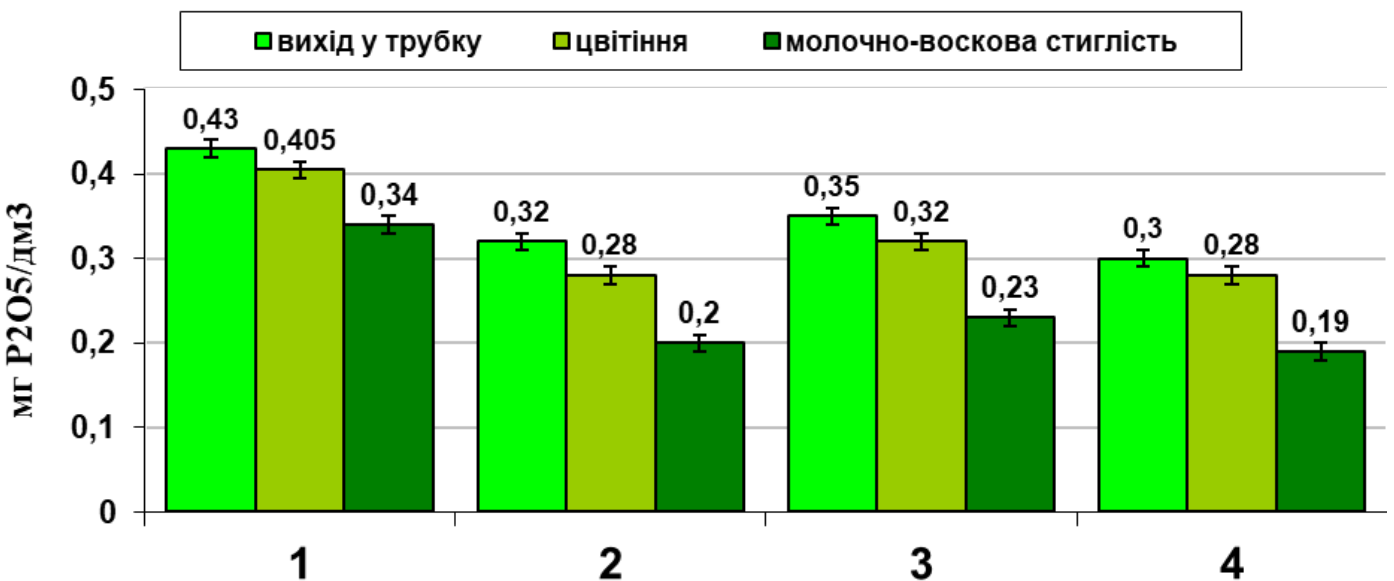

Рис. 1. Ступінь рухомості фосфатів у кореневій зоні рослин кукурудзи за впливу Поліміксобактерину
 1 – контроль; 2 – бактеризація; 3 – обприскування рослин під час вегетації;
 4 – бактеризація + обприскування рослин під час вегетації

Винос фосфору листостебловою масою рослин кукурудзи збільшувався від 28,4 кг (контроль) до 33,0; 33,7 та 37,0 кг та винос фосфору зерном – від 38,7 кг (контроль) до 47,0; 50,0 та 59,4 кг відповідно до використаних агроприймів. Ефективність фосфорного живлення рослин кукурудзи покращується від 12,9 до 29,3 кг/га, або від 19,2 до 43,7 %.

Поліміксобактерин забезпечує підвищення урожайності зерна кукурудзи за впливу бактеризації насіння на 1,6 т/га (19,7 %); обприскування рослин кукурудзи під час вегетації у фазі 7-9 листків – на 1,5 (18,5 %) та бактеризація + обприскування рослин під час вегетації – на 3,0 т/га (або на 37,0 %); збільшення вмісту білка у зерні від 8,7 % (контроль) до 9,3 % (або 0,6 %); 9,4 (або 0,7 %); 10,1 % (або 1,4 %) і крохмалю – від 59,8 % (контроль)

до 67,7; 60,1; 68,0 % відповідно до варіантів досліду. Підвищення продуктивності посівів кукурудзи на зерно відбувається, насамперед, за рахунок збільшення ефективного використання поживних речовин з ґрунту, зокрема фосфору, та дії фітогормональних речовин (продуктів метаболізму бактерій *P. polymyxa* KB) відповідно до потреб рослин, особливо в ті фази росту і розвитку, коли відбувається закладка основних елементів продуктивності та формування якісних показників зерна.

Використання агроприйому в технології вирощування кукурудзи сприяє оптимізації продукційного процесу культури і є дієвим засобом підвищення економічної та біоенергетичної ефективності виробництва. Прибуток із розрахунку на 1 га зростає на 38,0 %; рівень рентабельності виробництва – на 58,7 відсоткового пункту, що забезпечує окупність додатко-

вих витрат прибутком на рівні 9,74 грн./грн. Енерговміст урожаю кукурудзи зростає на 28,6 % завдяки підвищенню виходу продукції.

Отже, мікробний препарат комплексної дії **Поліміксобактерин** є ефективним чинником інтенсифікації вирощування кукурудзи.

Виробником мікробного препарату Поліміксобактерину є Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН.

Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України,

*вул. Шевченка, 97,
м. Чернігів, 14027.
Тел.: 04622-3-20-75;
098-419-51-62*

*E-mail:
ins.ekonomika2017@gmail.com*

